

دشتیار

شرکت کشاورزی

تولید و تأمین عمده بذر و نهال اصلاح شده
Email : iran_dashtyar@yahoo.com

سنبل الطیب یا علف کرب

valeriana officinallis
از خانواده: Valerianaceae

Boostan: 09138000844

نشریه تحقیقی ترویجی شماره ۲۰

اصفهان، خیابان هشت بهشت شرقی، جنب مجتمع تجاری بهشت پلاک ۸۸۲
۰۹۱۳۱۱۳۷۷۵۴۸

سنب الطیب گیاهی است علفی، چند ساله، حاوی ساقه ای قوی و تو خالی به ارتفاع ۱۵۰-۵۰ سانتی متر که شیارهای عمیقی بر روی ساقه دارد برگهایی شبیه به برگ درخت زبان گنجشک بر روی ساقه اش مشاهده می شود و انتهای ساقه در سطح خاک فلس دار می باشد. برگها متقابل و به ۷-۱۱ برگچه بیضوی تقسیم می شود. گلها به رنگ سفید یا صورتی با بوی مطبوع و گل آذین بشکل دیهیم است. در داخل گل ۳ پرچم و یک مادگی متشکل از تخمدان ۳ برچه ای دیده می شود. میوه (بذر) تخم مرغی شکل به رنگ قهوه ای روشن و ریزوم گیاه کوتاه، استوانه ای و قهوه ای رنگ است، پوست ریشه قهوه ای روشن و قسمت داخلی سفید رنگ. بذرها در شرایط مساعد ۷-۱۲ روز پس از کاشت می روید، رشد اولیه کند است. گلها در سال دوم پدیدار می شود ریشه هم در سال دوم توسعه می یابد و سال سوم عملکردش کاهش می یابد. ریشه ی آن بیش از ۳ سال عمر می کند. یک گرم بذر برابر ۱۵۰۰ عدد بذر است، وزن هزار دانه ۰/۶-۰/۵ گرم است. اگر بذر در دمای صفر تا پنج درجه نگهداری شود حداکثر تا ۵ سال قوه نامیه دارد و اگر در دمای صفر تا منهای ۳۰ نگهداری شود بیش از ۱۰ سال قوه نامیه اش را حفظ می کند.

قسمت مورد استفاده:

ریشه و ریزوم

ترکیبات شیمیایی:

ریشه و ریزوم حاوی متابولیت های ثانویه (تانن، گلوکز، اسیدفرمیک، اسیداستیک، اسید پروپیونیک) است، بوی تند ریشه ناشی از وجود ایزو والرینیک است. چون این ماده گربه را به خود جلب می کند به آن علف گربه می گویند. مقدار اسانس آن ۰/۷-۰/۵٪ است و در برخی مناطق ۰/۶-۰/۴٪ گزارش شده است. در خاکستر ریشه مقدار زیادی منگنز یافت می شود.

محیط شناسی و بررسی رویشگاه:

این گیاه در طول دوره ی رویش به هوای معتدل و آب نسبتاً فراوانی نیاز دارد و عموماً در مناطقی با بارندگی برابر ۷۰۰-۶۰۰ میلیمتر کشت می شود. موطن اصلی آن اروپا و آسیا است، در ایران هم در نواحی شمال غربی کشور دیده می شود در مناطق مرطوبی و باتلاقی در کنار جویبارها و رودخانه ها می روید. بذر این گیاه در دمای ۱۸-۲۰ درجه سانتی گراد جوانه زده و تاریکی مانعی برای رویش آن می باشد. ضخامت زیاد سطح الارض سبب گسترش و توسعه ریشه و در نتیجه افزایش عملکرد می شود.

زراعت:

تکثیر از طریق بذر و ریزوم صورت می گیرد، اما بیشتر از طریق بذر و به صورت غیر مستقیم کشت می شود (ابتدا بذر در خزانه کشت و سپس به زمین اصلی انتقال می یابد) در این روش بذر را در اواسط تابستان در خزانه ی هوای آزاد با فاصله ۲۰-۱۵ سانتی متر و عمق کم کشت می کنند. نشارا در اواخر شهریور که به اندازه ۱۵ سانتی متر رسیده به زمین اصلی منتقل می کنند و در پشته هایی با فاصله ۵۰-۲۵ سانتی متر می کارند. در صورت مشاهده ریشه در سطح خاک، دادن خیاک پای بوته ها ضروری است، در صورت مساعد بودن شرایط محیطی به میزان ۱/۵ تا ۳ کیلو گرم بذر خالص و مناسب در هکتار نیاز است و در هکتار ۸۰-۶۰ هزار نهال باید کشت گردد چنان چه گیاه در پائیز کشت شود باید قبل از آماده سازی خاک حداقل ۲۰-۱۵ تن در هکتار کود دامی پوسیده به زمین داد و پس از شخم متوسط و خرد نمودن کلوخه ها و نرم و تسطیح زمین آن را برای کشت آماده نمود در کشت غیر مستقیم به ۷۰۰-۵۰۰ متر مربع زمین برای خزانه و در هر متر مربع یک گرم بذر نیاز است و مناسب ترین زمان برداشت از نظر عملکرد و ماده موثره پاییز سال دوم رویش است. کشت مستقیم با استفاده از ردیف کار به فاصله ۴۰ سانتی متر و به صورت سطحی انجام می شود ولی روش مناسبی نیست به همین دلیل بیشتر به صورت نشا کشت می شود. تکثیر رویشی از طریق تقسیم بوته صورت می گیرد چون گیاه به سرعت گل می دهد و ریشه توسعه زیادی نمی یابد لذا کمتر از این روش استفاده می شود.

نوع خاک:

به خاکی با بافت متوسط و عمیق نیاز دارد. زمین کشت باید رسی آهکی و مرطوب با $PH = 7/8 - 4/8$ مناسب باشد. خاک سنگین و بسیار مرطوب را نمی پسندد زیرا منجر به تولید ریشه های کوچک و شکننده و ضعیف گیاه می شود.

آماده سازی خاک:

به زمان و روش کاشت بستگی دارد. اگر بذر در پاییز کشت شود باید بعد از برداشت محصول قبلی و قبل از آماده سازی خاک حداقل ۲۰-۱۵ تن کود دامی پوسیده به زمین داد و یک شخم متوسط زد و حداقل ۵۰-۴۰ کیلوگرم کود فسفره، ۳۰-۲۰ کیلوگرم کود پتاسه و ۴۰-۳۰ کیلوگرم کود ازته در هکتار به زمین داد و زمین را تسطیح کرده، برای کشت آماده نمود اگر کشت در بهار انجام شود، از انجام عملیاتی که باعث کاهش رطوبت خاک می شود باید خودداری نمود.

نیاز آبی:

نیاز آبی این گیاه نسبتاً بالاست و در رطوبت و نور کافی بذر آن جوانه می زند.

نیاز کودی:

در هر هکتار ۴۰۰-۲۰۰ کیلوگرم کود ازت خالص، ۲۰۰-۱۵۰ کیلوگرم کود پتاس ۴۰٪ و ۲۰۰-۱۰۰ کیلوگرم کود فسفره نیاز دارد. در فصل پائیز بهتر است حداقل ۲۰-۱۵ تن در هکتار کود حیوانی پوسیده به زمین داد.

مبارزه با علف هرز، آفات و بیماری ها:

برای مبارزه با علف هرز از کارمکس به میزان ۸۰۰ گرم در ۱۶۰۰ لیتر آب در هکتار، آرزین به میزان ۲/۵-۳/۵ کیلوگرم در هکتار، دیوران سین بار، پندیمتالین (استامپ) می توان استفاده کرد از جمله بیماری های آن سفیدک سطی و سفیدک دروغی است که برای مبارزه می توان از سموم گوگرد دار استفاده نمود.

زمان برداشت بذر و محصول:

عموماً برداشت ریشه و ریزوم در پاییز صورت می گیرد بهترین روش برداشت و فرآوری محصول، روش مکانیزه و استفاده از دستگاههای مکانیکی مشابه دستگاههای برداشت سیب زمینی و چغندر قند استو بهترین روش خشک کردن ریشه استفاده از دستگاههای شستشو و خشک کن نقاله ای یا اتاقهای حرارتی است. و چندان روش های سنتی و طبیعی برای این گیاه توصیه نمی شود. عمل برداشت ریشه پس از یکبار آبیاری سبک و با استفاده از بیل یا ماشین های برداشت سیب زمینی صورت می گیرد. عملکرد ریشه کاملاً شسته شده و عاری از خاک و ضایعات ۲/۵-۱/۵ تن در هکتار است. قبل از بیرون کشیدن ریشه و ریزوم، گیاه را با هرس کن قطع می کنند. در شرایط خوب در هر هکتار ۲/۸ تن محصول خشک شده تجارتنی به صورت خام و یا ۲ تن ریشه ی کاملاً خشک بو داده که برابر با ۱۰ تن ریشه خالص و تازه است به دست می آید. باید توجه داشت بهترین روش خشک کردن ریشه خشک کن مصنوعی حرارتی می باشد. اگر هدف جمع آوری بذر باشد در خرداد ماه بذر های رسیده را جمع آوری می کنند. به این طریق که ساقه گلدهنده را جدا و خشک کرده و سپس بذر ها را بوجاری و تمیز می کنند، مقدار بذر بسته به روش برداشت بین ۴۰۰-۳۰۰ کیلوگرم در هکتار است طی بررسی که در زریند تهران انجام شده مناسب ترین زمان برداشت ریشه پاییز سال دوم می باشد.

محل انتشار:

نواحی شمال غربی کشور مثل میشو داغ، اطراف اصفهان، کامو و دالان کوه فریدن

خواص و کاربرد:

ضد تشنج و اسپاسم، رفع ناراحتی های عصبی و هیستری، رفع دلهره، اضطراب، افسردگی، بی خوابی، ضعف اعصاب و کاهش دهنده قند خون و موثر در درمان مرض قند، دفع کرمهای روده و رفع کننده اثرات مضر وجود کرم در بدن است. مصرف تازه گیاه به میزان یک تا ده گرم بهتر از مصرف خشک آن است. ریشه آن اهمیت فوق العاده ای در صنایع دارویی دارد. این گیاه در پزشکی و دامپزشکی (رفع صرع در گاو و اسب)، داروسازی، صنایع غذایی و بهداشتی استفاده فراوان دارد.

منابع:

۱- دکتر هادی صمصام شریعت، پرورش و تکثیر گیاهان دارویی، انتشارات مانی، ۱۳۷۴

۲- دکتر محمد خانی، بخش تخصصی گیاهان دارویی، انتشار دانشگاه شهرکرد، ۱۳۸۶

۳- غلامرضا محمدی، نتایج کشت گیاهان دارویی در مرحله اول، انتشارات موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع، ۱۳۷۳

۴- دکتر امید رضا بیگی، مقاله در مجله نهال و بذر، جلد ۱۴، شماره ۱، خرداد ۱۳۷۷

۵- فرانک علی دوستی، لیست و اطلاعات ۳۹۰ گونه دارویی در استان اصفهان، مرکز تحقیقات منابع طبیعی، ۱۳۷۴

۶- سایتهای اینترنتی

۷- آرشیو اطلاعات تجربی و کاربرد گیاهان دارویی، تولید و فرآوری گیاهان دارویی و صنعتی شرکت دشتیار.